

Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy

Posudek vedoucí závěrečné práce

Vedoucí závěrečné práce: doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.

Oponent závěrečné práce: Mgr. Zuzana Fišerová, Ph.D.

Autor závěrečné práce: Anna Svátková

Studijní program: N VV-ZUŠ (7504T290)

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy, střední školy a základní umělecké školy - výtvarná výchova

Akademický rok: 2023/24

Název práce: AI jako výzva pro výtvarnou výchovu: rozvoj vizuální gramotnosti ve vztahu k AI

Přístup

Autorka pracovala samostatně a zodpovědně. Konzultovala intenzivně zvláště v počátku pracovního rozvrhování a stanovování základních rámců edukačního a výzkumného modelu. Aplikace výsledků práce byla ověřována v praxi. Téma práce spadá do dlouhodobého výzkumného programu pracoviště KVV. Paní Bc. Anna Svátková je rovněž spolupracovnicí v tomto programu, zaměřeném na problémy didaktického strukturování obsahů se zaměřením na digitální a tzv. nové technologie v umění a výchově.

Anna ověřovala svoje strategie ve výukové praxi a navazovat tak na Bc. práci: identifikovat posuny a alterovat svoje předchozí pojetí zadávání úloh v kontextu současného pojetí výtvarného umění, vizuální gramotnosti a tvůrčí interpretace. Pracovala v týmu tří výzkumnic, zabývajících se stejnou tematikou; výzkumná zjištění byla důsledně triangulována a validována.

Obsah a cíl práce

Generativní umělá inteligence je aktuálním tématem výzkumu ve výtvarné výchově, spolu s celou oblastí digitálních a tzv. nových médií, které se objevily na scéně teorie a didaktiky VV již v raných 90. letech. Výtvarné umění je – současně s novou technologií – okamžitě prozkoumávalo jako oblast specifických médií – již od experimentů Johna Cage, Zdeňka Sýkory a umělecké dvojice Vasulkových od 60. let.

Cílem předložené práce je zmapovat v teoretické části cit.: „co AI je, jak funguje, jak je vnímána ve společenském diskurzu a jakým způsobem je používána v současném umění.“ Dodávám, že také v kontextu konceptu, který klade zásadní otázky hodnot, trvalé udržitelnosti kultur a zkoumá aporii dvojice Kultura a Příroda z perspektivy teorie antropocénu. Praktická část práce směřuje k aplikaci - zabývá se pedagogickými východisky, možnostmi didaktického uchopení a hlavním cílem – cit.: „předat žákům porozumění, na jakém principu AI nástroje fungují a jakým způsobem technologie v pozadí určuje výsledné výstupy, a zároveň ukázat, jak generativní modely používat, ale stále si u toho zachovat vazbu na výtvarné umění a v žácích k němu pěstovat vztah.“ To není nízká odborná ambice, zvláště v současné době, kdy revize RVP, specificky oblast Umění a kultura, zmatečně reviduje

původní strukturu, ignoruje expertní studii a výsledky terénních sond prováděných od přelomu tisíciletí.

Aplikace pilotních výzkumných zjištění proběhla v podobě několik výukových celků, které Anna realizovala na Základní škole Jiřího z Poděbrad a na Gymnáziu Na Zatlance.

Metodologicky je tento následný výzkum opřen o konceptovou analýzu plánovaných a provedených úkolů, dále pak byla použita tematická analýza a interpretační podloží triangulováno jak metodou, tak participantkami (viz výše – tým studentek Bc, MMg a PhD programu).

Struktura práce je přehledná a text je hladce čitelný i po stylistické stránce.

Výzkum, metodologie a metody

Kapitola výzkumných přístupů je velmi dobře argumentována; autorka volí hybridní, kvalitativní výzkumný design (metodika AAA - konceptová analýza, analýza vizuálních artefaktů, diskursivní analýza širších socio-kulturních aspektů fungování AI); výzkum proběhl v několika fázích v prostředí výuky (PAR). Autorka se opírá jak o domácí výzkumnou tradici v didaktické oblasti (Slavík, Janík, Fulková a další), tak o současné teorie obrazu a vizuálních artefaktů a kultury (Flusser a současné autorky/autoři, hojně zahraniční prameny, především VL modely a aktuální teorie ve vazbě na živé reflexivní prostředí uměleckých galerií). Výzkumné otázky jsou součástí cílů (str. 41 – 43) jsou položeny střízlivě a s možností upřesňování podle posunů výzkumné práce. Průběh výzkumné práce je velmi dobře dokumentován (cykly, fáze, diagramy, důkazný obrazový materiál vzniklý jako výsledek promptů, alterace zadávání úlohy, průběhy trénování modelů – veškeré materiály jsou dostupné v přílohách). Interpretační strategie u vybraných artefaktů výborně uplatňují „respekt k hlasu“ různých účastníků (pozn. gramaticky užívám praktické možnosti generického maskulina).

Závěry (vzešlé z několikastupňové obsahové analýzy výpovědí) jsou střízlivé a skromné: „Z výzkumné části vyplývá, že cílená a reflexí následovaná práce s generativní AI je cenný prostředek, jak rozvíjet u žáků vizuální gramotnost, komunikační kompetence a digitální kompetence, zároveň je to taky dobrý způsob, jak nadnést téma hodnoty, kých a různých způsobů zobrazení, i zapojit žáky, u kterých probíhá krize výtvarného projevu a k výtvarné výchově nemají silný vztah“, uzavírá autorka výzkumu. A překvapivé zjištění: „Zároveň většinově pocítovali [žáci] (v souladu s Walterem Benjaminem), že tradičními technikami vytvořené dílo je působivější než dílo vygenerované jedním z běžně dostupných AI modelů. U AI děl často pocítovali frustraci, že jsou neosobní a málo odpovídají jejich žité zkušenosti.“

Formální a jazykové zpracování

Prameny a poznámkový aparát, včetně opor v zahraniční literatuře a interdisciplinárních pramenech, jsou v normě. Stylisticky je práce obratná, srozumitelná. Lexikální zvláštnosti

Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy

reagují na nový funkční slovník oblasti AI. Práce také obsahuje množství obrazové dokumentace z terénu výzkumu.

Doporučení/nedoporučení k obhajobě:

Práci doporučuji k obhajobě. Věřím, že autorka bude mít zájem pokračovat ve výzkumné práci a bude tak moci uplatnit své znalosti ve výzkumném týmu KVV v projektu 'The Cultural Literacies' Value in Europe (CLiViE) (2024-2027), že bude schopna publikovat části studie v oborovém časopisu VV. Obor teorie VV a obec vyučujících by to ocenily.

Datum 1. 9. 2024

Podpis: doc. PhDr. Marie Fulková, Ph.D.